

הערות לתיכנון מכוני חליבה

בוקרים ומתכננים המתנגדים מראש להפיכת רפת למכון; לעיתים קרובות אין התנגדות זו עומדת בפני הביקורת, בהתחשב במצב המציאותי של אותו משק. ישנה הרגשה, שכאילו שינוי בנין ישן ממילא כרוך בליקויים מסויימים במכון החדש. המציאות הוכיחה שאין הדבר כך. מי שמבקר במשקים אחדים, אשר בנו את מכון החליבה בתוך בנין הרפת ה"עזוב", ייווכח שרובם ככולם הצליחו יפה. דוגמאות טובות לכך יש למצוא במשקים: בית אלפא, יקום, רמת יוחנן, גבע ועוד.

הוקמו ביתני חליבה רבים "שלב א", מסוג טנדס ומסוג שדרה. במבנים של "שלב א" הגני מוצא יתרונות רציניים ב"טנדס", מבחינות אירגוניות וניצול השטח בעיקר. השטח העומד לרשות העובדים בטנדס "שלב א" ניתן לניצול ראציונלי יותר בהצבת הציוד ועריכת הסידורים הפנימיים מאשר במבנה מטיפוס שדרה "שלב א". כדוגמאות לכך ישמשו המשקים משואות יצחק וגזית. בשני המקומות מכיל הבנין את כל הציוד, פרט למשאבת וואקום והקומפרסור לקירור, העומדים בסככה בחוץ, ונשאר עוד מקום למקלחת, לכלים ולחלקי חילוף בתוך הבנין. בגזית מבוצעת החליבה במכונה מיטלטלת והחד לב מכונס בכדים ומצונן בארגז קירור; במשור אות יצחק חולבים בקומביין והחלב זורם ישיר לברכת קירור. לעומת זאת מתברר, שהמקום הפנוי להצבת כלים ועריכת הסידורים בשדרה "שלב א", מצומצם ביותר ומשקים אחדים, אשר בנו לפי התכנית המקובלת, כבר החלו בהקמת "בנייני-עזר" למקלחות, להחזקת כדים ועוד, כדוגמת נתיב הל"ה. טלאים כאלה מייקרים את הבנין, ואף יהיו מכשול כשהמשק ירצה פעם להשלים את המכון.

ועכשיו לשאלה: מה קודם למה — בית חליבה או סככה? רבים הם הוויכוחים שניהלנו ועודנו מנהלים עם בוקרים שבמשקם מצוי בנין רפת רגיל ועומדים לפני בניה חדשה; ברוב המקרים אין האמצעים מספיקים להקמת מכון וסככה גם יחד. נסיונם המצער של בוקרי חוקוק

ההתפתחות בהקמת מכוני חליבה מתייבת אותנו לבדוק ולבקר מדי פעם אם דרכנו נכונה, ואם יש מקום לתיקונים ולשיפורים בפרט זה או אחר של התיכנון והביצוע. כיום מופעלים בארץ כ-70 בתי חליבה על כל צורותיהם השונות. משקים רבים מתכננים הקמת בתי חליבה חדשים או שעוסקים כבר בהקמתם, והביצוע נתון עדיין בשלביו השונים.

ההשקעה, הכבדה

ענף הבקר, בהשוואה לענפים חקלאיים אחרים, מחייב השקעות כספיות כבדות, הן באינ" וונטר חי והן במבנים וציוד. מכוני החליבה מעלים באופן רציני מאוד את סעיף ההשקעות. במקרים רבים היתה ההשקעה הזאת מופרזת, וזה נבע מהערכה בלתי נכונה של גורמי עבודה מסויימים, מרכישת ציוד שאינו מתאים לגודל העדר וביצוע יקר של בניה. הגיע הזמן לבדוק בדיקה קפדנית של כל הגורמים הנ"ל. המכון לפיריון העבודה והייצור עוסק עתה במחקר של כמה שאלות הנוגעות בדבר, ויש לקוות שתוצאות המחקר יביאו תועלת רבה לענף.

אך אין די במחקר זה. יש שאלות, אשר ציבור הבוקרים כשלעצמו חייב לברר אותן. שאלות אלה הן מקצועיות בחלקן, ובחלקן הן אירגורניות ונוגעות לעצם הגישה של חבר העובדים לעבודה היומיומית. פתרון השאלות האלה צריך להשתלב במסקנות אשר המכון ליעול העבודה והייצור יסיק על יסוד מחקרו.

התיכנון הכללי

משקים רבים "הפכו" בנין רפת ישן למכון חליבה וע"י כך חסכו סכומים ניכרים מאוד. יש

להוצאת הייצור את הבלאי הריבית וכו' בהתאם לסוגים אלה.

אולם הדרישה הראשונה היא: שייקבע סוף סוף הסדר! כל נחיה בעולמות דמיוניים; ובהורפתם בוויכוח, שידעו באי-כוחנו את האמת לאמתה.

לוי אדיב

עדר פרות המתקרב ל-240 ראש, מבצעים את החליבה 2 חולבים, הרי מתקבל על הדעת שחולב אחד בלבד יכול להשתלט על חליבת עדר בן 120 פרות בערך. כל משק, שעדרו לא יעלה בשנים הקרובות על 120 פרות, חייב לשקול היטב את כל הגורמים והתנאים המשקיים, טרם יגש להקמת מכון חליבה שלם.

הגשת מזון מרוכז

הגשת מזון מרוכז בשעת החליבה במכון מהווה גם הוא נושא לוויכוח בציבור הבוקרים. אינני רוצה הפעם להשתתף בוויכוח זה וברצוני להעיר רק שתי הערות, בהן יש להתחשב כש- עומדים להחליט על חלוקת מ"מ במכון:

א. הגשת המ"מ מעגלה או מיכל העומד בתעלת החולב, אינה נוחה; היא גורמת ללכ- לוך ולבזבז מזון. סידור „אוטומאטי" להגשת מ"מ ממיכלים שמעל לאיבוס עונה על כל הדרי- שות.

ב. אין להרבות בהשקעות כבדות מאוד לסידור מחסנים מעל לעמדות, לא בצורת מיכ- לים על הגג ולא בצורת קומה שניה. מחסנים כאלה עולים באלפי לירות ומחייבים גם סידור כלים מתאימים למילויים. מחסן פשוט, בצורת תא בנוי או טאנק, הצמוד לחדר החליבה, אשר ממנו מוציאים את המ"מ בגובה מתאים מעל רצפת הפרה, מספק בהחלט את דרישות היעול ואינו כה יקר. מעל לכל איבוס יורכב מיכל בגודל מתאים להחסנת מ"מ לחליבה אחת, והחור- לב ימלא את המיכלים בפחים לפני החליבה, כפי שנהוג במשק מזרע.

חי הברון

(ראה „משק הבקר והחלב" מס. 21) הוא דוגמה אחת בלבד לקשיים הנובעים משיקול בלתי-נכון בשאלת שלבי הביצוע. צירוף בית חליבה לבנין רפת ישן במקום לסככה אינו מתאים כלל וכלל לתנאי החזקת הבקר אצלנו, ובהשוואה לחליבה במכונה מיטלטלת בבנין הרפת מביא עמו שינוי זה תוספת עבודה ניכרת.

גודל היחידה

לפי הרושם קיימת מגמה במשקים רבים לבנות מכון חליבה גדול מדי, בהתחשב בגודל העדר. דבר זה שכיח במשקים בעלי עדרים של 60—120 פרות. הגורם הקובע את גודל המכון צריך להיות: משך החליבה הרצוי והתכליתי ביותר; כי רק ניצול מאכסימאלי של הציוד היקר יכול להשתלם. עם ראשית תיכנון המכור נים הנחנו שכל חליבה יכולה להימשך 3—3.5 שעות, ובהתאם לכך תוכננו המכונים במשקים הגדולים (שעדרם מונה למעלה מ-150 פרות) לעבודת 2 חולבים בכל חליבה. אח"כ החלו גם משקים קטנים יותר (עם 60—120 פרות) לתכנן מכוני חליבה ובנו למעשה באותו גודל כמו המשקים הגדולים, ויצא שההשקעה לפרה היתה גדולה בהרבה. מאוחר יותר הוחל בתיכנון בית- נים קטנים (שלב א'), אך משקים רבים, שעדי- ריהם הם בגודל בינוני, דחו תכנית זו והקימו מכון שלם. המניע העיקרי לגישה זו היה הרצון לסיים את עבודת החליבה בזמן הקצר ביותר, ובכל אופן שלא תימשך למעלה משעתיים. הח- שיבות שבקיצור זמן החליבה משתנית ממשק למשק, בהתאם לתנאים המקומיים (ניצול מרעה וכו'), ובלי כל ספק טועים לעיתים קרובות במידה רבה בהערכתה. אם במשק יגור, בעל

פינויי ההתפתחות של ענף הבקר בארה"ב

הכלכלנים של משרד החקלאות בארה"ב אומרים שבוקרי אמריקה יצטרכו להגדיל את עדריהם ב-50% ב-20 השנים הקרובות. לפי האומדן תגיע אוכלוסיית ארה"ב ב-1975 ל-210 מיליון נפש, ובהנחתם שרמת הצריכה של מוצרי חלב ובשר אף תעלה על זו של היום, הרי הכרחית תהיה הרחבת העדרים כנ"ל כדי לספק את דרישות הצרכנים בעתיד.